

Od 1. 7. nabyl účinnosti nový zákon o náhradním výživném. Co vedlo k jeho přijetí?

Jakým způsobem se náhradní výživné vyplácí, jaké jsou zatím zkušenosti z praxe, ale i jakým způsobem bude ze strany státu přebírána pohledávka za neuhrazené výživné popisují v rozhovoru autorky komentáře Eva Janková a Gabriela Obermannová.

Jedná se o zcela nový zákon. Co k jeho přijetí vedlo a jaké největší změny s ním přišly do našeho právního řádu?

K přijetí zákona vedla dlouhodobá snaha zákonodárce pomoci rodinám, ve kterých se nezaopatřeným dětem nedostává soudem stanoveného výživného. Zákonodárce chtěl zareagovat na specifickou sociální situaci nerealizovaného práva na výživné, či jeho nepravidelného plnění. V rámci přípravy zákona bylo zjištěno, že takováto sociální situace se nejčastěji dotýká rodin tzv. sólo rodičů. Ty jsou tak o to více ohroženy chudobou. Přestože tyto rodiny mohly dosáhnout na jiné sociální dávky, speciální podpora pro ně v systému sociálního zabezpečení neexistovala. Na nepříznivou životní situaci rodin samoživitelů zákon o náhradním výživném reaguje tím, že při splnění zákonem stanovených podmínek jim přiznává nárok na tzv. náhradní výživné. Dávka navazuje na institut výživného jako takového a právo oprávněné osoby toto výživné od osoby povinné obdržet.

Hlavním záměrem zákona je tak podpora rodičů s dětmi v případech, kdy jeden z rodičů neplatí řádně stanovené výživné určené na základě rozhodnutí soudu a také zajištění realizace práva dítěte na výživné, které je zakotveno i v Úmluvě o právech dítěte.

Jako největší změnu, která přišla s účinností zákona do našeho právního řádu, vnímáme především fakt, že nový zákon o náhradním výživném v sobě spojuje principy sociálního zabezpečení, tedy principy práva veřejného a principy práva soukromého. Příkladem takového propojení je to, že přestože je náhradní výživné koncipováno jako sociální dávka hrazená ze státního rozpočtu, na rozdíl od jiných sociálních dávek, bude stát tuto dávku po povinném rodiči vymáhat.

Zákon tak zavádí spoustu inovativních postupů, jak v zákoně principy práva veřejného a soukromého propojit, a teprve čas ukáže, jak se to zdařilo.

Jedná se o novou sociální dávku. Co vše je třeba splnit, aby mohla být vyplácena?

Podmínky nároku na náhradní výživné jsou vlastně jen dvě. Musí probíhat exekuční řízení nebo řízení o soudním výkonu rozhodnutí k vymožení pohledávek na výživné a nezaopatřené dítě musí mít bydliště v České republice. Podmínkou samozřejmě je také to, že dítě musí být nezaopatřené, ale to již vychází z faktu, že náhradní výživné navazuje na institut „běžného“ výživného.

Pro vznik nároku na náhradní výživné tedy nestačí pouze skutečnost, že povinná osoba vyživovací povinnost neplní, ale je nutné, aby bylo výživné aktivně vymáháno, a to osobou, k jejímž rukám má být výživné hrazeno, zpravidla se jedná o druhého rodiče. Pokud chce osoba požádat o náhradní výživné, musí sama vyvinout aktivitu a uplatnit své právo nebo právo svého dítěte na výživu.

Zároveň je třeba upozornit na to, že dávka se vyplácí jako rozdíl mezi tím, co podle rozhodnutí soudu

mělo být povinnou osobou na výživném plněno a tím, co skutečně tato osoba na výživném zaplatila. Pokud je tento rozdíl nulový, nárok na dávku nezaniká, ale není vyplácena.

Z čeho se odvíjelo stanovení maximální výše náhradního výživného? Jak se bude postupovat, pokud původní výše výživného tuto částku přesáhne?

Jak jsme uváděly výše, dávka navazuje na institut „běžného“ výživného. Výše maximální měsíční částky náhradního výživného je proto stanovena tak, aby v návaznosti na „běžné výživné“, jež je soudy stanovováno, a jehož výše je v průměru 3 000 Kč, pojmulco co nejširší skupinu osob, za předpokladu, že jim není výživné hrazeno vůbec nebo pouze částečně.

Maximální výše dávky tedy byla zvolena v návaznosti na stanovování výživného soudy, které se v průměru nejčastěji stanovuje ve výši kolem 3 000 Kč.

Pokud „běžné“ výživné přesahuje částku 3 000 Kč měsíčně, pro výpočet dávky náhradního výživného je zohledněna pouze maximální částka 3 000 Kč. Znamená to tedy, že pokud soudem stanovené výživné přesahuje částku 3000 Kč, částka nad 3 000 Kč se v dávce nezohlední. Dávka tímto způsobem „zastropována“.

Může být vyplácení náhradního výživného zastaveno? Z jakých důvodů?

Ano, vyplácení náhradního výživného může být zastaveno, důvody zastavení výplaty jsou uvedeny v § 11 zákona o náhradním výživném.

První důvodem k zastavení výplaty dávky je žádost samotné oprávněné osoby, kterou vyjadřuje, že již dále nemá zájem o vyplácení dávky.

Dalším důvodem může být fakt, že Úřad práce má pochybnosti o trvání podmínek nároku na náhradní výživné. V takovém případě vyzve oprávněnou osobu k doložení podmínek nároku a pokud osoba podmínky nároku na náhradní výživné v lhůtě určení Úřadem práce neprokáže, zastaví výplatu dávky.

V této souvislosti je třeba rozlišovat zastavení výplaty dávky, kdy nárok na dávku stále trvá, a úplný zánik nároku na dávku. Zánik nároku na dávku upravuje § 14 zákona o náhradním výživném. Ustanovení § 14 ještě popisuje dvě zásadní situace, a to zánik nároku řekněme dočasný, kdy lze po 4 měsících opět podat žádost o náhradní výživné, a zánik nároku na náhradní výživné definitivní, kdy již nelze o dávku požádat.

Dočasně nárok na náhradní výživné zaniká v situaci, kdy oprávněná osoba přestane splňovat podmínky nároku na náhradní výživné a v případě, že nejsou ve lhůtě dodatečně uložené Úřadem práce prokázány skutečnosti rozhodné pro přiznání, výplatu, výši a trvání nároku na náhradní výživné. Jedná se o situaci, kdy Úřad práce České republiky má pochybnosti o dalším trvání nároku na náhradní výživné a na základě těchto pochybností oprávněnou osobu vyzývá k prokázání podmínek nároku na dávku, ty však oprávněná osoba Úřadu práce České republiky neprokáže. Tato situace je popisována v § 11. Pokud osoba na první výzvu podmínky nároku neprokáže, Úřad práce zastaví vyplácení dávky, pokud ani na další výzvu osoba nereaguje, dochází pak k zániku nároku na náhradní výživné. Osoba si však může opětovně po 4 měsících podat novou žádost o náhradní výživné.

Ustanovení § 14 dále popisuje definitivní zánik nároku na náhradní výživné, kdy nelze již o dávku opětovně zažádat. Jedná se o situaci, kdy skončí nezaopatřenost oprávněné osoby a ukončení nároku po 24 výplatách náhradního výživného.

Máte již nějaké informace, kolik žádostí o tuto dávku byla za měsíc účinnosti zákona podáno? Objevily se v praxi nějaké nejasnosti ohledně přiznávání této dávky?

Podle informací z Úřadu práce ČR, bylo za první měsíc účinnosti zákona o náhradním výživném podáno 1821 žádostí. Důvodová zpráva k zákona počítala s cca 24 tisíci žádostí ročně, lze tak konstatovat, že výše uvedený měsíční počet žádostí je průměrný.

Žádosti jsou prozatím dokládány neúplné, často chybí návrh na exekuci nebo soudní výkon rozhodnutí, což znamená, že výživné není aktivně ze strany žadatelů vymáháno.

Z komplexního hlediska Úřadu práce ČR je dávka náhradního výživného a její administrace aktuálně realizována bez významnějších problémů.

Jakým způsobem bude ze strany státu přebírána pohledávka za neuhrazené výživné? Plánuje se v této souvislosti širší spolupráce s exekučními orgány?

Postup přechodu pohledávky na stát a následné vymáhání popisuje podrobně § 15.

Po zániku nároku na náhradní výživné Úřad práce vytvoří soupis pohledávek na výživné. O přechodu těchto pohledávek rozhodne tak, aby součet výší pohledávek odpovídal výši vyplaceného výživného. To znamená, že na stát přechází pohledávky na výživné jen do výše vyplaceného náhradního výživného. O tomto přechodu pohledávek Úřad práce vydá rozhodnutí podle správního řádu. Již v této fázi se předpokládá spolupráce s příjemcem výživného (náhradního výživného), soudním exekutorem a soudem.

V určitých zákonem stanovených případech Úřad práce k vymožení pohledávky vyzve oprávněnou osobu, aby po rozhodnutí o přechodu pohledávky na stát podala návrh na vstup státu namísto dosavadního oprávněného do probíhajícího řízení o soudním výkonu rozhodnutí nebo exekučního řízení. Stát tedy v určitých případech vstoupí do již probíhajícího exekučního řízení nebo řízení o soudním výkonu rozhodnutí, tedy tam, kde vymáhala již oprávněná osoba. Jedná se o případy, kdy bylo hrazeno náhradní výživné ve výši celého „běžného“ výživného, a to po celou dobu (24 splátek nebo ukončení nezaopatřenosti). Zde tedy stát vymáhá u exekutora nebo soudního vykonavatele, kterého zvolila již oprávněná osoba.

V určitých případech není možné, aby stát vstoupil namísto oprávněné osoby do již probíhajícího řízení exekučního nebo řízení o soudním výkonu rozhodnutí. V těchto situacích Úřad práce musí sám podat návrh na zahájení soudního výkonu rozhodnutí nebo exekuce a záleží na jeho volbě, kde bude pohledávku vymáhat.

Návrh na zahájení soudního výkonu rozhodnutí nebo exekuce Úřad práce sám podá tehdy, byla-li vyživovací povinnost částečně plněna, převyšuje-li vyživovací povinnost 3 000 Kč nebo byly-li dřívější soudní výkony rozhodnutí nebo exekuce zastaveny. Stát v těchto případech tedy sám vymáhá poskytnuté částky náhradního výživného od povinné osoby.

Celý proces vymáhání předpokládá spolupráci s exekutory. Při vytváření mechanismu vymáhání i při nastavování metodiky vymáhání se s exekutory úzce spolupracovalo a exekutoři jsou tak na spolupráci s Úřadem práce připraveni.

Komentář k zákonu o náhradním výživném je nedílnou součástí ASPI specializace [Občanské právo hmotné a procesní I](#) a [Občanské právo hmotné a procesní II](#)

Komentář si můžete také objednat v našem ehopu jako [tištěnou knihu](#) nebo [E-knihu](#)

Další články:

- [Prémiový rezidenční komplex Bakers Court přináší na realitní trh komfortní bydlení s 5* službami](#)
- [Festival jako prestižní teambuilding](#)
- [Spojení Generali České a Právní ochrany D.A.S. přináší první výhodu: navýšení pojistného limitu na 5 milionů](#)
- [Kultura jako prestižní benefit: Proč by právní firmy měly sázet na „inteligentní zážitky“? Rozhovor s JUDr. Martinou Jankovskou](#)
- [Wolters Kluwer uvádí na český trh AI právní pracovní prostor Libra s integrovaným obsahem ASPI](#)
- [Jak ušetřit na energiích, aniž byste porušili zákon](#)
- [SLUTO DAŇOVÁ & ÚČETNÍ firma roku 2025: Kdo se letos zařadil mezi špičky oboru?](#)
- [Novela stavebního zákona, transparentní odměňování a AI v právní praxi: zveme na odborné konference Wolters Kluwer](#)
- [Zásady a principy soukromého práva jako základ moderní právní praxe. Proč má studium LLM smysl nejen pro právníky](#)
- [Kmenové listy v s.r.o. – právní rámec, převod a praktické dopady](#)
- [Executive LLM: Prestižní milník pro právní profesionály. Business Institut otevírá jarní cyklus již 1. března](#)